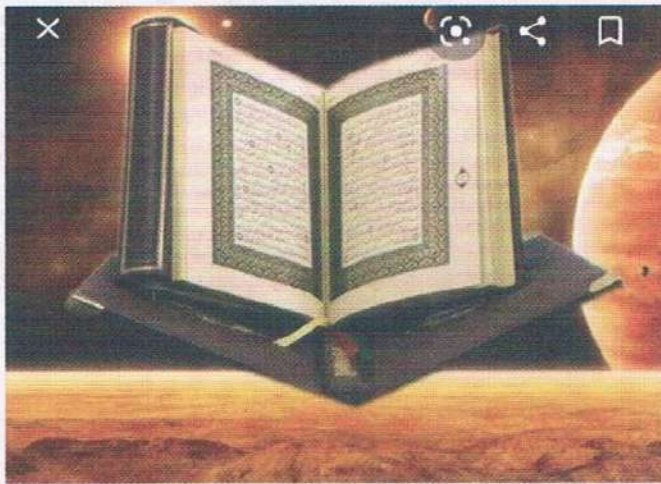

၆၂၆

สำหรับผู้อ่านหนังสือโบราณที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่นายกย่องเท่น

การเขียนการจารหรือสวดอ่านวรรณกรรมหนังสือบูต ทำให้ผู้นั่งเขียน นั่งจาร หรือสวดอ่าน่วงหวนนอน อ่านออกเสียงจนคอแห้ง ปวดท้อง เจ็บเอวเจ็บหลัง เช็ดเมื่อยส่วนต่างๆของร่างกายด้วยอาการต่างๆ จึงต้องหยุดพัก เป็นระยะๆ ดังเช่นเรื่องพญาช้างฉันทันต์บอกถึงการ่วงนอน ขอหลับพักผ่อนสักชั่วพริบตา ตอนหนึ่งว่า

๑.

ตัวไม่ยั้งยืน

หยุดพักสักที

จงได้เมตตา

ให้หมากสักคำ

—อีกทั้งมวนยา

๒.

หน้ามิดตามัว

อย่าได้นินทา

นี่เป็นหน้าปลาย

ไปซี้สักที

“ข้าเขียนกลางคืน

เลยหนาท่านอา

คิ้วพัวบัวคลี

ตาตำฟ้อา

จิบมาด้วยพลัน”

“อย่าได้ยืมหัว

ตกตัวตกไม้ (เจ็บซี่เสี้ยนแล้ว)

ซ่อนว่าโยไฟ

เปียได้ให้ตี

แล้วจะสวดให้ฟัง”

เอววัลย์ขวัญอ่อน

ปราณีพีเกิด

จงได้เมตตา

และ.....

เจ็บหลังนั่งเขียน

ค่อยค่อยไป

ให้พันวิสัย

“จับสักหน่อยก่อน

จงได้เมตตา

คิ้วเฉิดกัลยา

สักพริบตาเดียว”

“ จึ่งตั้งความเพียร

อุตส่าห์นั่งเพียร

จักข้ามสมุทร

จากห้วงบ่วงมาร”

ลายลักษณ์พิมพ์ทำนองนี้ ในวรรณกรรมภาคใต้ประเภทนิทานชาดก หรือนิทานนอกชาดกที่เรียกกันว่านิทาน ประโลมโลก มีแทรกอยู่แทบทุกเรื่อง น่าจะทำให้ผู้สวดอ่าน ไม่ว่าสวดอ่านเพื่อศึกษา เพื่ออยากรู้อยากเห็น หรือสวด อ่านเพื่อหาความสนุก เพลิดเพลินนึกรำคาญเบื่อหน่ายได้

มาอ่านหนังสือจึงมีความจำเป็นดังกล่าวแล้ว...

ตามกุฎิสงฆ์และบ้านเรือนที่เจ้าของเขียนจารอ่านหนังสือได้ มักทำโต๊ะชนิดนี้ขึ้น ใช้กันทั่วไป โต๊ะชนิดนี้ เรียกตามปากชาวบ้านในสมัยนั้นว่า “ม้าเขียนหนังสือ” หรือ “ม้าจารหนังสือ” และ “มาอ่านหนังสือ” เรียกสั้นๆ ตามวิสัยชาวภาคใต้ว่า “ม้าเขียน” หรือ “มาอ่าน”

พจนานุกรมไทยทุกฉบับของปัจจุบัน นิยามคำ “ม้า” ไว้ตรงกันว่า นอกจาก หมายถึงสัตว์บกสัตว์น้ำและเพลง ใช้เป็นสำนวนเปรียบเทียบ เช่น ม้าขาว ม้ามิด ม้าใช้ ฯลฯ และใช้เป็นชื่อดาวฤกษ์อัศวิน หรืออัศวยุทธ แล้วยังใช้ เรียกเครื่องรองนั่ง รองสิ่งของ ที่มีหารูปแบบต่างๆ ด้วย

ม้าที่ใช้รองนั่งเรียก “ม้านั่ง” ม้านั่งที่ใช้หาสูงขาต่าขนาดนั่งคนเดียวหรือหลายคน ปัจจุบันนิยมยืมภาษาจีน “เก้าอี้” มาใช้เรียก สำหรับม้านั่งเตี้ย ๆ ขนาดสูงไม่เกินความสูงของ กระต่ายขูดมะพร้าว ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากกระดาน หนาไม่เกิน ๑ นิ้ว กว้าง ๖ นิ้ว โดยประมาณใช้เป็นทั้งเครื่องตั้งและที่รองนั่งสำหรับนั่งคนเดียว ซึ่งชาวภาคใต้ยังนิยม ทำขึ้นใช้นั่งประกอบ อาหารหน้าเตาไฟในครัวเรือนหรือนั่งซักผ้าที่ขานบ่อน้ำหรือชอบหนองขอบสระตามชนบททั่วไป ชาวภาคใต้ยังคงเรียก “ม้านั่ง” อยู่จนทุกวันนี้

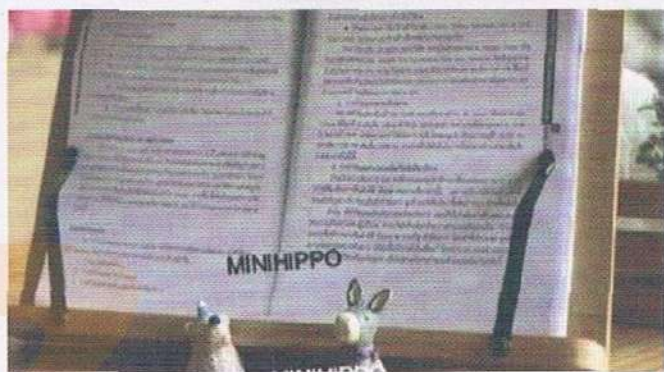
ม้ารองเขียนหนังสือ ที่ปัจจุบันนิยมยืมภาษาจีนมาใช้เรียกว่า “โต๊ะ” ท้องถื่น โดยเฉพาะภาคใต้ยังคงเรียก “ม้าเขียน และม้ารองรับเล่มหนังสือ สำหรับพลิกเปิดอ่านอย่างทะนุถนอมไม่ให้อบชื้นเร็ว เกินไปทุนแรงการจับถือ และเป็นการให้ความเคารพเทิดทูนหนังสือตามคตินิยมของท้องถื่น ชาวท้องถื่นยังคงเรียก “มาอ่าน”

สำหรับการอ่านหนังสือที่เขียนจารในกระดานที่ทำขึ้นเป็นแผ่นยาวซึ่งมีหลายขนาดแล้วพับกลับหน้ากลับไป กลับมาเป็นเล่มหนังสือบุคั้น ในสมัยเดียวกันนิยมใช้มาอีกชนิด หนึ่งเป็น “มาอ่าน” โดยเฉพาะ คือ “มาอ่านหนังสือ” ทำกันขึ้นโดยตัดแต่งไม้ให้ เป็นแผ่นกระดาน กว้างยาวตามขนาดหนังสือ เจาะแต่งตรงกลางให้เป็นรู สลักไขว้กัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ แล้วผ่าแยกส่วนของความหนาซ้ายขวามาบรรจบตรงรอยแกะสลักก็จะเป็นรูปแผ่นกระดานสองแผ่น สอดไขว้ติดกันอยู่โดยไม่หลุดออกจากกัน เมื่อพับเข้ารอยเดิมจะเป็นแผ่นกระดานสองแผ่นประกบกันเรียบสนิท ทั้งนี้เป็นเทคนิคการช่างสมัยนั้น เมื่อเปิดถ่างออกเต็มที่จะเป็นแผ่นกระดานสอดไขว้กัน ถัดตั้งส่วนหนาขึ้นขึ้นดูด้านข้าง

คล้ายรูปตัว X นอน ส่วนไขว้ด้านล่างจะแคบและสั้นพอสมควร ใช้เป็นตีนตั้งพื้น ด้านบนใช้เป็นที่รองรับเล่มหนังสือสำหรับเปิดพลิกไปมา ผายออกกว้างกว่าด้านล่าง เพื่อให้ได้ขนาดพอดีกับความกว้างยาวของรูปเล่มหนังสือที่แบ่ออกอ่าน และไม่ถูกกระแสมเป่าพลิกไปมาได้ง่าย...

แต่ตามความเป็นจริงนั้น ขนาดเล่มหนังสือโดยทั่วไป กว้างยาวและหนาไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น การประดิษฐ์มาอ่านหนังสือชนิดนี้ ผู้ประดิษฐ์จึงกำหนด ความกว้างยาวของแผ่นกระดานเป็นขนาดปานกลาง เมื่อนำหนังสือมาตั้งแบ่ออ่านบนม้าอ่าน หนังสือพวกนี้ ความกว้างยาวของหน้าหนังสือ แม้จะเกินความกว้างยาวของแผ่นกระดานของม้าอ่านไปบ้าง เช่นหนังสือพุทธหรือไบลานที่ยาวมากเป็นพิเศษ ส่วนเกินก็จะไม่ดูหรือพลั่วจนมองไม่เห็น เพราะไบลานหรือหนังสือพุทธพวกนี้แผ่นกลีบแข็งผู้เป็นเจ้าของผู้เขียนจาร ตลอดจนผู้อ่านเคารพเทิดทูนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิยมตัดแต่งแผ่นกระดานจนราบเรียบเป็นมันประกบเป็นปกหน้าหลังไว้แทบทุกเล่ม กระดานปกนี้เองจะช่วยรับส่วนเกินของเล่มหนังสือไว้อีกชั้นหนึ่ง ข้อสำคัญอยู่ที่ความผายของม้าอ่านจะต้องผายออกกับหน้าหนังสือ ให้พอดีคือ จะต้องไม่ชันจนหน้าหนังสือถูกลมกระทบเพียงเบาๆ ก็พลิกกลับไปกลับมา และ ต้องตะแคงคออ่าน

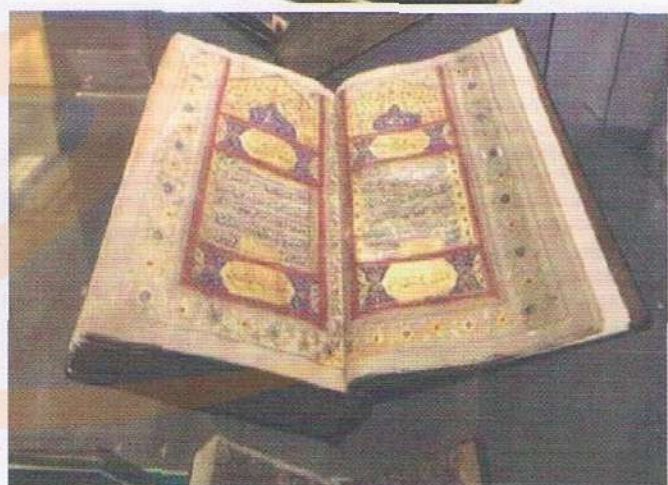

การแผ่อ่านไบลาน ทางภาคใต้ใช้ม้าอ่านหนังสือ แต่ทางภาคกลางและภาคเหนือ มีการประดิษฐ์ที่รองรับไบลาน ใช้ทั้งเป็นที่รองอ่านและรองเก็บรักษาเรียกว่า “กาะเกียะ”

การตั้งม้าอ่านหนังสือ ถ้าตัวหนังสือในเล่มเรียงตัวไปตามความกว้างของหน้าหนังสือชันเป็นบรรทัดลงไปตามความยาว เปิดหน้าหนังสืออ่านจากขวาไปซ้าย จากซ้ายไปขวาตามรูปแบบของหนังสือปัจจุบัน ก็ตั้งหันทางด้านกว้างของม้าอ่านเข้าหาตัวผู้อ่าน ถ้าตัวหนังสือเรียงไปตามความยาว ชันเป็นบรรทัดลงมาตามความกว้าง แบบหนังสือพุทธสมุดข่อยหรือไบลาน การเปิดหน้าหรือกลับหนังสืออ่านต้องใช้วิธีพลิกจากล่างขึ้นบนหรือจากบนลงล่างก็หันทางด้านแคบเข้าหาตัว พร้อมกับปรับความผายของแผ่นกระดานม้าอ่านหนังสือให้ชันขึ้น จนพอดีกับสายตาที่ทอดลงมองอ่านในท่านั่งขัดสมาธิกับพื้น โดยไม่ต้องก้มหน้าลงมองมากเกินไป

การใช้ม้าอ่านหนังสือแบบที่กล่าวนี้ นอกจากสงฆ์และฆราวาสไทยพุทธตามชนบทบ้านนอกของภาคใต้นิยมใช้กันทั่วไปแล้ว ชาวมุสลิมหรืออิสลามของท้องถิ่นภาคใต้ก็ นิยมใช้รองรับคัมภีร์กุระอ่าน-ขณะสวดอ่านในสุเหร่าหรือมัสยิด โดยวิธีนี้บนพื้นสุเหร่าคล้ายนั่งขัดสมาธิของไทยพุทธเราด้วย ใช้หลายตัวตั้งตรงหน้าสมาชิกมุสลิมทุกคนที่เข้าไปนั่ง ทุมนุมสวดอ่านกุระอ่านเรียงไปเป็นแถว อิสลามภาคใต้ทั่วไปเรียกม้าอ่านคัมภีร์กุระอ่านว่าเลไฮเรียกเป็นภาษายาวีหรือภาษากลางว่า “ลิไฮ” (LIHAI) แปลเป็นภาษาไทยว่าแท่นหรือฐานรอง รับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้เพราะถือกันว่าคัมภีร์กุระอ่านเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การตั้งคัมภีร์บนที่สูงกว่าพื้นที่นั่ง และสูงกว่าเขาผู้นั่งสวดอ่านเป็นวิธีแสดงความเคารพแก่คัมภีร์อย่างหนึ่ง

ผู้เขียนอ่านพบใน google เรียกที่วางคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า **ลาฮา**
ลาฮา - ที่วางกุรอาน ที่น่าสนใจ มีดังนี้

การยกย่องให้ความเคารพหนังสือ ไทยพุทธสมัยโบราณของเราถือเป็นคตินิยมต้อง ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด
เช่นเดียวกัน เริ่มตั้งแต่จัดหาหญ้าแพรก ดอกมะเขือ ดอกเข็ม ดอกไม้สามสี ข้าวตอกธูปเทียนหมากพลูไปไหว้ครู
ผู้ประสิทธิ์ประสาทน์ กราบไหว้หนังสือ

ก่อนเรียน ก่อนเขียนอ่านและก่อนนอน ก็กราบหนังสือ การเขียนตัวหนังสือก็ต้องเขียนในบรรทัด
โดยถือกันว่าบรรทัดคือครู เขียนบนบรรทัดก็เท่ากับว่าไม่เคารพครู การตั้งเขียนอ่านก็ต้องตั้งในที่อันสมควร เช่น
ตั้งบนม้าอ่านหนังสือ ม้าเขียนหนังสือ ที่ประดิษฐ์กันขึ้น ใช้ตามรูปแบบที่นิยม การนั่งเขียนนั่งอ่าน ต้องไม่นั่งหันหน้า
ไปทางทิศตะวันตก

การเก็บหนังสือทุกชนิด เช่นหนังสือบุดหรือใบลาน ต้องทำผ้าห่อ และทำเป็นหิ้งไว้ในที่สูง โดยเฉพาะหนังสือ
ที่เป็นตำรา เช่นตำราพิธีการต่าง ๆ ตำรานิเวศ ตำราไสยเวท ตำราคุณลักษณะคนลักษณะสัตว์และเครื่องใช้ ลักษณะภูมิภาค
ที่เป็นมงคลและไม่เป็นมงคล ตำราสมุนไพรร ฯลฯ ตำราเหล่านี้เป็นมรดกรับทอดกันมาโดยผู้รับมรดก ต้องทำหิ้งเก็บไว้
ในที่สูง ต้องติดทองคำเปลว วางข้าวตอกดอกไม้กราบไหว้ทุกวัน ตั้งอาหาร หวานคาว หมากพลูหรือเป็นเครื่องเซ่น
ทุกปี โดยถือว่าเป็นครูหมอบประจำตระกูล

ม้ออ่านหนังสือ ม้อเขียนหนังสือทางภาคใต้สมัยโบราณนิยมทำประกวดประชันกัน โดยใช้ไม้แก่นที่มีสีและ
สวดลายในเนื้อไม้ตามธรรมชาติ เช่น ไม้สาวดำ ไม้ขนุน ไม้มะปริง ต่างเลือกสรรมาประดิษฐ์และขัดเกลาอย่างประณีต
บรรจงจนราบเรียบเป็นมันเงาและลายไม้ปรากฏเด่น ถ้าใช้ไม้แก่นที่ไม่มีลายในเนื้อไม้โดยธรรมชาติ ก็ใช้วิธีแกะสลัก
สวดลาย แข่งขันกันอย่างสวยงาม

ปัจจุบันถึงจะมีโต๊ะเก้าอี้ผลิตกันแบบสากลนิยม สำหรับมานั่งหรือเก้าอี้ก็มีเบาะรอง บุนวมและปรับเอนได้
ใช้กันแพร่หลาย แต่ในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชตามภูมิสงฆ์สำนักต่างๆ และบ้านเรือนชาวบ้านทั่วไป โดยเฉพาะ
ตามชนบทบ้านนอก ยังมีม้ออ่านหนังสือยังมีใช้กันอยู่ แต่ก็คงจะหมดไปถ้าลูกหลานไม่รักษาสืบทอด

บทสรุป

จากม้ออ่านหนังสือโบราณที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน จนปัจจุบันได้พัฒนารูปแบบม้ออ่านหนังสือ หรือที่วาง
อ่านหนังสือ เพื่อความสะดวกในการอ่าน การเก็บรักษา การดูแลหนังสือให้ทนนาน เป็นหนังสือโบราณให้ลูกหลานได้
เห็นสืบไป มีรูปแบบดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสืออ้างอิง

๑. ดิเรก พรตตะเสน , “ม้ออ่านหนังสือ” , ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช ชุดที่๕
ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช ที่สัมพันธ์กับดินแดนอื่น , โรงพิมพ์
กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๓๑ , หน้า ๑๑๓-๑๑๘.
๒. ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖ หน้า ๑๑๐ ๕๑๙ และหน้า ๙๐๐.

หมายเหตุ

ขอบคุณภาพประกอบจาก google.